

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ЛКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 6, 2017

УДК 338

*Н. О. Черненко,
к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський національний університет України «КПІ ім. І. Сікорського», м. Київ
Н. В. Ковальчук,
студент, Київський національний університет України «КПІ ім. І. Сікорського», м. Київ*

АНАЛІЗ СТАНУ СУЧАСНОГО РИНКУ МІЖНАРОДНОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

*N. A. Chernenko,
k. e. s., docent of department of International Economics,
Kyiv National University of Ukraine "KPI named I. Sikorsky", Kiev
N. V. Kovalchuk,
student, Kyiv National University of Ukraine "KPI named I. Sikorsky", Kiev*

ANALYSIS OF CONTEMPORARY INTERNATIONAL LEASING MARKET IN UKRAINE

Стаття присвячена аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку вітчизняного ринку лізингових послуг в умовах фінансової кризи. Проведений аналіз діяльності лізингових компаній та визначення перспектив розвитку лізингу в Україні. Досліджено динаміку та тенденції міжнародного лізингу, як засобу забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів. Визначено основних споживачів лізингових послуг. Складено SWOT аналіз лізингового ринку України.

This article analyzes the current state and trends of the domestic leasing market in the financial crisis. The analysis of the activities of leasing companies and determine the prospects of leasing development in Ukraine. The dynamics and trends in international leasing as a means of providing investment and innovation processes. The basic consumers of leasing services. Done SWOT analysis of the leasing market of Ukraine.

Ключові слова: міжнародний лізинг, лізингова діяльність, лізингодавець, лізингоотримувач, ринок.

Keywords: international leasing, leasing activity, lessor, lessee, market.

Постановка проблеми. В реаліях сьогодення для підвищення ефективності діяльності підприємств необхідністю є використання як традиційних так і нетрадиційних методів оновлення матеріально-технічної бази та основних фондів підприємств. Саме лізинг є такими орендними відносинами, що дозволяють підвищити ефективність використання основних фондів, шляхом об'єднання всіх елементів кредитних, інвестиційних та зовнішньо-торгівельних операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку лізингу в Україні займалися Кузьміна О.Є., Лукаш С.М., Черненко В.І., Другова В.Т.. Але зважаючи на плинність часу, постійні зміни та розвиток нових тенденцій, що

потребують дослідження задля обґрунтування ефективності використання лізингу як альтернативного джерела інвестування, чого на сьогодні дуже не вистачає в Україні.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз сучасного стану лізингового ринку України та визначення перспектив його розвитку на даному етапі. Дослідження спрямоване на виявлення тенденцій розвитку лізингу, визначення міри його застосування та перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвиток міжнародного лізингу, як сучасної форми міжнародного кредиту сприяє загальній тенденції світового економічного розвитку, процесам інтернаціоналізації виробництва та капіталу, міжнародної економічної інтеграції, зменшенню обігу ліквідних засобів на грошовому ринку, а також сприяє посиленню конкуренції. При необхідності реалізації проектів, що потребують більших за обсягом фінансових ресурсів в порівнянні з іншими видами, застосовують міжнародний лізинг. Важливо відмітити, що основною прерогативою міжнародного лізингу є те, що він не впливає на платоспроможність країни та не збільшує зовнішній борг країни. Саме лізинг дає змогу отримувати доступ до іноземних розробок у сфері техніки, трансформувати новітні технології з розвинутих країн світу до держав з обмеженими інноваційними ресурсами, також він посилює конкурентоспроможність між джерелами фінансування і дозволяє змінювати форми капіталовкладень.

Для України міжнародний фінансовий лізинг – це відносно новий вид фінансування, що дає змогу підприємствам здійснювати реорганізацію виробництва, оновлення матеріально-технічної бази не витрачаючи значних грошових ресурсів з оборотних коштів. У 2006 році Україна приєдналася до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг. Це приєднання відкрило перспективи для подальшої праці з міжнародними лізинговими компаніями. Оскільки норми даної Конвенції діють при майнових відносинах, які виникають при укладанні та реалізації договорів, пов'язаних з операціями лізингу, сторонами яких є компанії різних країн.

Аналізуючи ринок міжнародного лізингу у європейських державах, можна сказати, що сукупна вартість угод фінансового лізингу укладених у Німеччині складає – 43,8 млрд. євро, Франції – 36,4 млрд. євро, Великобританії – 34,9 млрд. євро [1]. В Україні на початок 2016 року сукупна вартість угод фінансового лізингу, становила 4,3 млрд. євро, що у десять разів менше, ніж аналогічний показник розвинутих країн.

Найбільше діючих договорів у сфері фінансового лізингу переважають угоди в таких галузях: транспорт (57,41%), сільське господарство (20,26%), будівництво (4,86%) та сфери послуг (3,30%) [2].

Позичкові кошти є основними джерелами для фінансування лізингових операцій, сюди також відносяться банківські кредити (81,13%), при цьому їх питома вага зменшилася, якщо порівнювати дані за минулий рік, а питома вага власних коштів компаній у сфері лізингу, у порівнянні з минулим роком, зросла та становить 18,57%.

Проте, аналіз лізингової діяльності за останні роки показав, що ринок лізингу в Україні і в посткризовий період продовжує своє зростання, і за попередні 5 років частка лізингу в капітальних інвестиціях в економіку України, за даними Державної служби статистики, вона збільшилась з 1,5% до 8% [3].

Таке зростання обумовлене багатьма чинниками: розвиток самої послуги лізингу із сервісним наповненням та поява спільних лізингових програм від виробників, і частковий доступ до кредитних ресурсів на ринку. З огляду на зростання обсягу укладених лізингових угод у 2016 р., у рейтингах Global Leasing Report 2016 Україна займає 44 позицію, хоча 3 роки назад це ще була 42-га [4].

На даний час найбільш поширеним є лізинг вантажних автомобілів, морських та повітряних суден, інформаційної техніки. Постачання цієї техніки на лізинговій основі пропонують «RENAULT», «DAF», «SCANIA», «IBM», «HP» та ін. Багато іноземних компаній готові фінансувати розвиток співробітництва з провідними вітчизняними лізинговими компаніями, щодо постачання в Україну сільськогосподарської та тракторної техніки й обладнання — «John Dear», «Bizon», «NEUERO», «URSUS», «PROKOP»; будівельної техніки — «Caterpillar», «ZEPPELIN», «TATRA», «Condor»; автотехніки — «MAN», «Mercedes», «Mitsubishi», «Volvo», «Shçoda» на лізинговій основі. В Україні вітчизняні міжнародні перевізники за допомогою лізингу, змогли оновити свій автомобільний парк на суму, яка складає понад 380 млн дол. США [5].

Переломним в сфері лізингу став 2015 рік. Багато іноземних фінансових установ згортають лізингові програми: "Райффайзен Лізинг Аваль" передав цей напрям банку, ТОВ "УніКредит Лізинг" призупинив фінансування, "VAB Лізинг" більше працював з роздробом, малим і середнім бізнесом, а зараз, коли VAB Банк ліквідується, Фонд гарантування вкладів продав цю лізингову компанію, і її доля під питанням.

У 2015-му ринок лізингу скоротився більш як у два рази. На початку 2016 року Національна комісія, що здійснює регулювання фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) виключила з Державного реєстру фінансових установ - 41 фінансових установ і 27 лізингових компаній [2].

В період 2012 - 2015рр. спостерігаємо повільний розвиток лізингу, зважаючи на події, які відбулись за останній час, обсяги здійснення цієї послуги зменшуються. Як видно з рисунку 1, за останні роки зменшилась як вартість кредитних договорів, так і кількість укладених договорів, наданих фінансовими компаніями. Окрім того, значно зросла і вартість одного договору порівняно з попередніми роками. Вирізняється тільки період першого півріччя 2016 року, де всі досліджувані показники показують значне зростання, майже до рівня 2012 року.

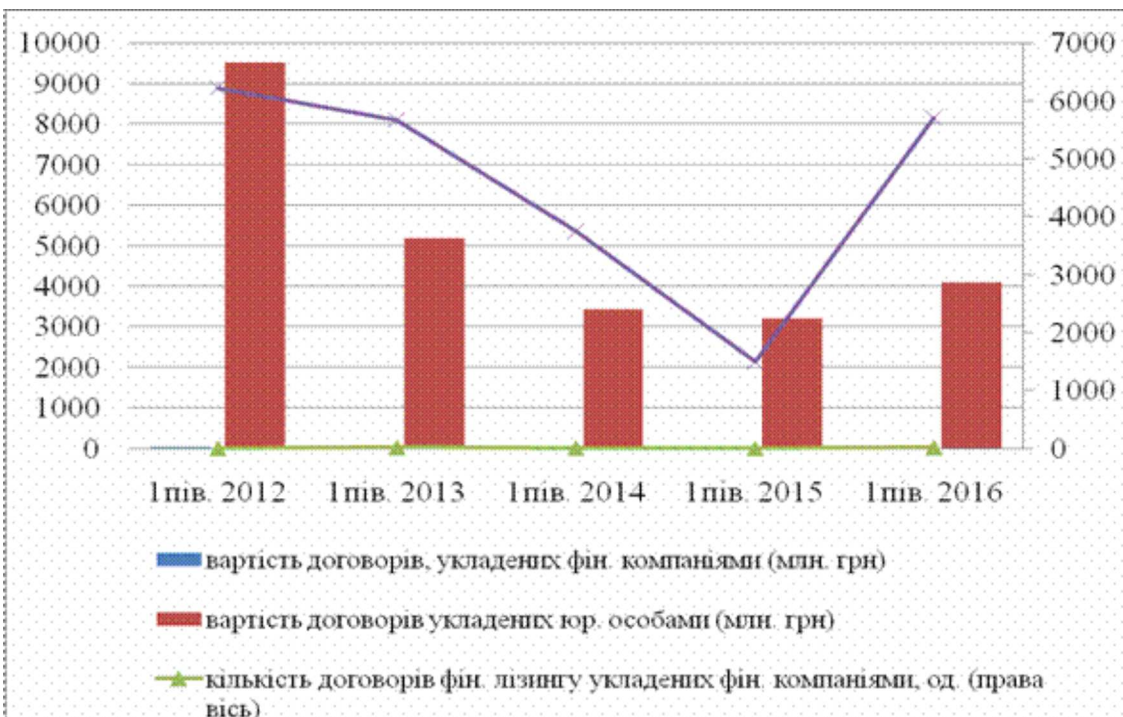

Рис. 1. Вартість договорів та кредитів фінансового лізингу наданих фінансовими установами станом на 1 півріччя 2012-2016рр.

Джерело : складено автором, за даними [2]

За підсумками I півріччя 2016 року найбільшими споживачами лізингових послуг є:

- транспортна галузь, вартість договорів становить 7 952,4 млн. грн., (Станом на 30.06.2015 – 8 921,8 млн. грн., спад на 77,5% (27 339,4 млн. грн.));
- сільське господарство, вартість договорів становить 6 766,4 млн. грн. (Станом на 30.06.2015 – 8 783,0 млн. грн., спад на 23% (2 016,6 млн. грн.));
- добувна промисловість, вартість договорів становить 1 776,3 млн. грн. (Станом на 30.06.2015 – 1 724,3 млн. грн., ріст на 3% (52,0 млн. грн.));
- будівництво, вартість договорів становить 1 224,9 млн. грн. (Станом на 30.06.2015 – 1 587,1 млн. грн., спад на 22,8% (362,2 млн. грн.));
- сфера послуг, вартість договорів становить 1 005,5 млн. грн. (Станом на 30.06.2015 – 1 090,4 млн. грн., спад на 84,9% (7,8 млн. грн.)).

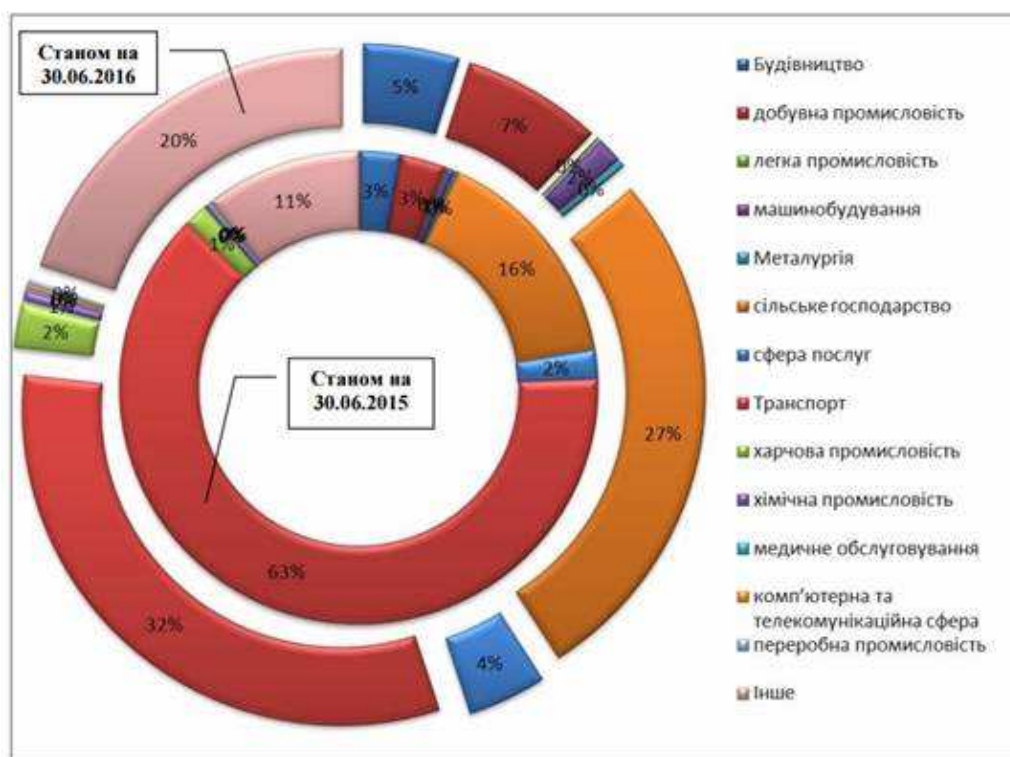

Рис. 2. Розподіл вартості чинних договорів фінансового лізингу за галузями, станом на 30.06.2015 та 30.06.2016, млн.

грн [2]

На основі проведеного вище аналізу, можна зробити висновок про те, що до 2013 року обсяги лізингових операцій зростали і активізувалась лізингова діяльність на внутрішньому ринку України. Однак в другій половині 2013 року спостерігається тенденція до зниження обсягу лізингових операцій, через воєнні дії на території країни і, як наслідок, економічну кризу. На сьогодні, ситуація покращується і ми бачимо, що після 2015 року лізинговий ринок почав активно розвиватись.

У 2016 році абсолютним лідером на лізинговому ринку України є ОТП Лізинг. Компанія ОТП Лізинг була в останні роки одним з найбільш динамічно розвиваються операторів вітчизняного лізингового ринку, її стартап був одним з найбільш вражаючих. Компанія не зменшувала темп, незважаючи на всі кризи та війни, і почавши свою діяльність в Україні відносно недавно, міцно зайняла місце в лідерської трійки за ключовими показниками.

Лізингові компанії підтримали автоімпортерів. Якщо до кризи вони викупували 20-30% усіх проданих в Україну машин, то тепер їх частка збільшилася до 50%. Дана тенденція частково пояснюється падінням загального імпорту і реалізації авто через девальвацію гривні і зниження попиту з боку фізичних осіб.

Падіння вартості позикового ресурсу до 5-7% річних, викликає переорієнтацію з придбання автомобілів у власність до розпорядження за схемами лізингу. І не стільки лізингу фінансового, що є схожим до стандартних схем фінансування (тільки без права власності), скільки лізингу оперативного.

На сьогодні послуги лізингу широко представлені тільки для юридичних осіб, а з фізичними особами мають справу не більше 10 компаній. Багато згорнули подібні операції в зв'язку з кризою і через подорожчання ресурсу, який робить лізингові операції для фізичних осіб фінансово невідповідними.

Протягом останніх років лізингові підприємства, які встояли та утрималися на плаву, наразі з впевненістю набирають обертів та збільшують об'єми фінансування за більш вибагливих вимог до майбутніх лізингоотримувачів, поглиблення їхньої співпраці з дилерами та постачальниками (вендор бізнес), а також орієнтація на зменшення ліміту фінансування для кожного окремого клієнта на ряду зі зниженням ризикованості операцій. Структура загальнонаціонального лізингового портфелю збережеться, тобто найбільший попит будуть мати пасажирські та легкові автомобілі як для приватного так і комерційного призначення, агротехніка та інше спеціалізоване обладнання.

В майбутньому підвищення активності лізингового ринку можна очікувати за рахунок аграрної промисловості та машинобудування, які є найбільш стійкими в нашій країні. Основною тенденцією лізингу в Україні є закріплення позицій за лідерами ринку та розширення їх сфери впливу. В Україні налічується більш як 200 лізингових компаній, але з них активно працюють приблизно 20, через це є ймовірність подальшої концентрації ринку шляхом купівлі клієнтів компаній.

На закінчення проведеного аналізу стану лізингового ринку в Україні складений SWOT-аналіз (табл. 1).

Таблиця 1.
SWOT Аналіз лізингового ринку України

Сильні сторони	Можливості
1. Державна підтримка лізингових програм у пріоритетних галузях економіки. 2. Удосконалення та стандартизація лізингового законодавства. 3. При реалізації лізингових проектів надаються податкові, митні, інвестиційні пільги і преференції. 4. Державно-приватне партнерство при лізингових операціях. 5. Спрощення судово-адміністративних процедур при вилученні предмета лізингу в невідповідальних лізингоотримувачів.	1. Використання програм лізингу задля ефективного розвитку стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних програм розвитку. 2. Впровадження нових лізингових програм, продуктів та послуг, конкурентоспроможних із світовими лідерами. 3. Диверсифікованість джерел фінансування лізингової діяльності. 4. Створення позитивних умов для активного залучення іноземних інвестицій.
Слабкі сторони	Загрози
1. Низький рівень стійкості на ринку комерційних лізингових компаній. 2. Недостача «довгих» і «широких» грошей в інвестиційному процесі. 3. Відсутність якісної і достовірної статистичної звітної інформації. 4. Дуже вузька база фондування лізингових компаній.	1. Вихід на український ринок сильних іноземних лізингових компаній. 2. Часті зміни лізингового законодавства (нормативних актів). 3. Нестабільність національної валюти. 4. Зростання інфляції, що призводить до подорожчання вартості залучених фінансових ресурсів. 5. Зниження рейтингів країни на міжнародній арені в сфері кредитування та лізингу.

Джерело: складено автором

Сформована матриця SWOT-аналізу лізингового ринку показує, що перевага якісних характеристик внутрішніх сильних сторін та можливостей над слабкими сторонами і зовнішніми загрозами, що дає змогу прогнозувати подальше зростання вітчизняного лізингового ринку послуг в найближчій час (1-2 роки), тобто, відбувається збереження позитивної динаміки.

Експерти виокремлюють два прогнози розвитку вітчизняного лізингу. Перший – песимістичний, він передбачає скорочення кредитування для більшості лізингових компаній, що призведе до згортання їхньої діяльності. У 2015 р. він практично реалізувався. Другий прогноз – оптимістичний, який допускає високу дохідність на українському ринку, яка приведе до переливу іноземного капіталу, це стосується всіх позицій фінансування, зокрема, банківського кредитування, захисту лізингових активів. За даним прогнозом реалізація у 2016 – 2017 рр. Хоча на практиці можуть бути задіяні й інші сценарії, як проміжні між розглянутими.

Висновки і пропозиції. Дослідивши сучасні аспекти надання послуг лізингу в Україні, можна зробити висновок, що лізинг являється перспективною галуззю. Хоча за підсумками 2015 року спостерігається зменшення кількості договорів фінансового лізингу на 54,1% (4847 одиниць) порівняно з відповідним періодом 2014 року. При цьому, вартість договорів фінансового лізингу зменшилась на 15,8% (1176,8 млн. грн.). Дана негативна тенденція в розвитку фінансового лізингу безперечно пов'язана з нестабільною політичною та економічною ситуацією в країні. Також така ситуація спричинила масовий вихід, до цього стійких компаній, з лізингового ринку.

Зважаючи на сучасну економічну ситуацію в Україні, найреальнішими суб'єктами господарювання, які можуть надавати лізингові послуги, можуть виступати лише банківські установи. Перспективними та актуальними у даному контексті є дослідження створення та розвитку лізингових компаній, які підконтрольні банкам.

Проведений SWOT-аналіз підтверджує про необхідність та перспективність подальшого розвитку лізингу в Україні.

Література.

1. Левченко В.П. Розвиток лізингу України в розрізі спільного європейського ринку/ В.П. Левченко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012.- №2. – С.174-182.
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/>
3. Статистична інформація. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Рейтинг лізингових компаній за результатами Global Leasing Report 2016 //WhiteClarkeGroup's. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.whiteclarkegroup.com/wp-content/uploads/2016/10/wcg_2016_global_leasing_report_final_public.pdf
5. Економіка та підприємництво - Збірник наукових праць молодих учених та аспірантів. Стан та перспективи розвитку лізингового бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uchebnik-online.net/book/605-ekonomika-ta-pidpriyemnictvo-zbirnik-naukovix-prac-molodix-uchenix-ta-aspirantiv/33-stan-ta-perspektivi-rozvitku-lizingovogo-biznesu-v-ukrayini.html>

References.

1. Levchenko V.P. (2012), “Ukraine Leasing Development in the context of the common European market”, Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy
2. The National Commission for State Regulation of Financial Services Markets, available at: <https://nfp.gov.ua/> (Accessed 29 May 2017).
3. Statistical information. State Statistics Committee of Ukraine available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 29 May 2017).
4. WhiteClarkeGroup's (2016), Rating leasing companies results Global Leasing Report 2016, available at: http://www.whiteclarkegroup.com/wp-content/uploads/2016/10/wcg_2016_global_leasing_report_final_public.pdf (Accessed 29 May 2017).
5. “Status and prospects of leasing business in Ukraine”, Zbirnyk naukovykh prats' molodykh uchenykh ta aspirantiv, available at: <http://uchebnik-online.net/book/605-ekonomika-ta-pidpriyemnictvo-zbirnik-naukovix-prac-molodix-uchenix-ta-aspirantiv/33-stan-ta-perspektivi-rozvitku-lizingovogo-biznesu-v-ukrayini.html> (Accessed 29 May 2017).

Стаття надійшла до редакції 30.05.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропы